

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ, EĞİTİM VE BÜYÜME İLİŞKİSİ (1988-2008)

Yrd Doç Dr Berna Balcı İzgi*

Yrd Doç Dr İbrahim Arslan

Dünya genelinde önemli sayıda genç, işsizlik, eksik istihdam, düşük ücret ve düşük verimli işler ile karşı karşıyadır. Bu durum gençlerin potansiyellerini ortaya koymalarını engellemektedir. Buna bağlı olarak gençlerin gelecekte işgücü piyasasında yaşadıkları sorunların devam edeceğini göstermektedir. Genç işsizliği son yıllarda iktisat yazınında dikkat çekmeye başlayan önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorunun çözümünde çeşitli ülkelerin farklı tecrübeleri ve farklı çözüm yolları olmuştur. Bu çalışma Türkiye'de genç işsizliğinin boyutlarını ortaya koymayı ve eğitim, ekonomik büyüme ve genç işsizliği arasındaki ilişkiyi (1988-2008) dönemi için ekonometrik olarak test etmeyi amaçlamaktadır.

Ekonomik büyüme, eğitim ve işsizlik üçleminde, eğitim ve büyüme ilişkisi pozitif yönlü çıkmıştır. Genç işsizliği ve büyüme ilişkisi anlamlı değildir. Bu durum, büyümenin tek başına işsizliği açıklayabilmesinin mümkün olmaması ile açıklanabilir. Bu noktada eğitim değişkenleri analize dahil edilmiştir. Bu da söz konusu verilerin temin edilebildiği dönemde genç işsiz olarak değerlendirilen nüfus ile yüksek eğitim almış olan aynı yaş grubunun aynı gruplar olmadığını ortaya koymaktadır. Bir başka deyişle Türkiye'de genç işsiz olarak değerlendirilen kesim büyük oranda yüksek öğrenim almamış olan gençler arasından çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Genç işsizliği, eğitim, ekonomik büyüme.

The Relationship Between Youth Unemployment, Education and Growth Relationship In Turkey (1988-2008)

Abstract

A lot of young people face with the problems of unemployment, underemployment, low wages and low productive jobs in the world. This situation averts the young people to betray their potentials. Thus, this shows that the problems and collusion of labor market will continue in the future. Youth unemployment is a highlighting topic in economics literature nowadays. Different countries have different experiences and different solutions to this problem. This study aims, showing the position of youth unemployment in Turkey and to measure the relation between the economic growth and youth unemployment econometrically.

Keywords: Youth unemployment, education, economic growth.

---

* Gaziantep Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, izgi@gantep.edu.tr
Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümü, arslan@gantep.edu.tr

1.GİRİŞ

Genç işsizliği son yıllarda yaş grubu itibarıyla kendisine özgü ve işgücü piyasasının yapısına bağlı çeşitli nedenleri ile, gerek ülkemizde gerekse diğer ülkelerde yaşanan işsizlik oranının daha üzerinde dikkat çekici olarak sıkıntı yaratmaktadır. İktisat literatüründe ekonomik büyüme ve işsizlik arasındaki ilişki incelenirken, konunun genç işsizliği boyutu önem taşımaktadır. Küreselleşen ve gelişen ülke ekonomilerine bakıldığında, genç işsizlik oranlarının arttığı dikkati çekmektedir. Türkiye son 10 yılda büyüme hedeflerini, yabancı sermayeye, dolayısıyla ithalata dayalı yatırımlara ve tüketime bağlamıştır. İthalata ve dış kaynağa dayalı büyümenin ağırlıklı olması, kambiyo rejimi ile birlikte yabancı sermaye mevzuatının da serbestleştirilmesiyle, dış kaynaklar, sabit sermaye yatırımları ve üretim yerine, kısa vadeli portföy yatırımlarına yönelerek "sıcak para" halini almıştır. Buna bağlı olarak kısa vadeli yabancı sermaye girişine bağlı olarak büyüme ile istihdam arasındaki nedensellik ilişkisi giderek ortadan kalkmıştır. Özellikle 90'lı yıllarda, yatırım olanaklarının tükenmesine, hızlı nüfus artışı, kırsal kesimden kentlere göç, verimlilik artışları, işgücü piyasasındaki yapısal katılıklar gibi etkenler eklenince, ekonomik büyümenin istihdam yaratma kapasitesi güçsüzleşmiştir. Bu yönü ile büyüme ve işsizlik arasındaki ilişkinin nedensellik yönü zayıflamıştır.

2. Literatür Özeti

Genç işsizliği konusu günümüz toplumlarının yaşadığı istihdam sorunlarının farklı bir boyutunu ortaya koymaktadır. Gelişmiş toplumlarda işsizlik, insanlar üretken durumda iken, ortaya çıkan bir teknolojik değişim veya ekonomik faktör nedeniyle işlerini kaybetmelerinden kaynaklanmaktadır. Gelişmekte olan toplumlarda ise, işsizlik, fakirlik, üretken olmayan iş ve gelir paylaşmayan istihdam biçimleri olarak ortaya koymaktadır. Dolayısıyla gelişmekte olan ülkeler, henüz sanayi toplumuna dönüşmeden, bilgi çağının çok yönlü sorunlarını yaşamaktadırlar. Dolayısıyla bu ülkeler gelir yaratmak yerine gelir paylaşmayan ve üretken olmayan bir sisteme mahkum olmaktadır (Uyanık,2006:2).

Literatürde, büyümenin istihdam üzerindeki etkisi daha çok Okun Yasası ile açıklanmaktadır. Okun Yasasında (1970), reel büyüme oranındaki değişim ile işsizlik oranı arasındaki ilişki, $\Delta U_t = -1/k \Delta \ln GDP_t$ formülü ile açıklanmakta, formüldeki k: Okun katsayısını ifade etmektedir. Okun bu katsayıyı ABD için $k=3$ olarak hesaplamıştır. Bu formül yardımıyla "işsizlik eğrisi" yani işsizliği azaltmak için gerekli olan reel büyüme oranı hesaplanabilmektedir (Döpke,2001:6). ABD'de de, son yıllardaki verimlilik artışından dolayı, ekonomik büyümenin istihdam yaratma etkisinin sınırlı kaldığı dolayısıyla, yeni iş imkanları yaratmanın tek yolunun ekonomik büyüme olmadığı ileri sürülmektedir (Bluestone,2003:1).

İşsizlik, yapısal ve kronik bir olgu olmaya başladığında, onun uzun dönemli ekonomik büyüme potansiyeli üzerindeki etkisi negatif olmaktadır (Kim-Chang,2005:75). İşsizlik ve büyümeye ilişkin çalışmalar 1990'lardan günümüze artmaktadır. Brecher vd. (2002), büyüme işsizlik ilişkisini etkili bir ücret modeli çerçevesinde araştırmıştır. Brauning ve Pannenberg (2002), Solow tipi bir model ile bir ülkenin işsizlik düzeyinin uzun dönemli büyüme oranını etkileyip etkilemediğini araştırmışlar ve işsizlikteki bir artışın uzun dönemli büyümeyi düşürdüğü sonucuna ulaşmışlardır. Bu konuda Türkiye için uygulamalı çalışmalarda ise, Yılmaz (2005), iki değişken arasındaki ilişkiyi standart Granger nedensellik testi ve son tahmin hata kriteri (FPE) ile belirlemeye çalışmış ve

işsizlik oranından büyüme oranına doğru tek yönlü bir nedensellik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanı sıra Kızılgöl (2006) çalışmasında, büyüme ve işsizlik oranları arasında tek bir uzun dönem veya denge ilişkisi olduğu ve nedenselliğin işsizlik oranından büyüme oranına doğru olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Neoklasikler,temelde her arzın kendi talebini yarattığını savunan Say Yasasına bağlı kalmışlardır. Onların işgücü piyasası analizi, bir kısmi denge analizi çerçevesindedir. Bu kısmi uyarılma mekanizması yaklaşımı, klasik dikotomi diye bilinen işgücü piyasalarının para piyasalarından bağımsız olduğu varsayımına dayanmaktadır. Dolayısıyla işsizlik sorunu, çözümü ücretlerin düşmesi ile sonuçlanacak bir dengesizlikten kaynaklanmaktadır. Neoklasik yaklaşım bu yönü ile 1930'larda yaşanan depresyonu açıklamakta yetersiz kalmıştır. Bunun yanı sıra, neoklasik teoriye göre, verimliliğin artmasının halihazırdaki işleri azaltacağına dair olan yaygın kanı günümüze kadar devam etmiştir. Kamuoyunda genel bir yanlış anlaşılma, çıktı büyümelerinin yüksek kapasite kullanımından mı yoksa ekonomik büyümeden mi kaynaklandığı konusuna odaklanmaktadır. Ücretlerin düşmesi ve istihdamın artması, uyarılma sürecinde çıktının da büyümesine yol açacaktır. Çıktı büyümesi sermaye stokundaki büyümenin gecikmesi ile pekiştirilmiş olacaktır. Çünkü sermayenin getirisi arttığı takdirde yatırımlar daha karlı hale gelecektir. Bu da işgücü verimliliğinde artışlara ve işgücü talebinde artışlara yol açacaktır. İşgücü talebi eğrisi kademe kademe sağa doğru kayacaktır. Bu uyarılma süreci sermayenin getirisi orijinal düzeyine dönünceye kadar devam edecektir. Sermaye stokundaki artışın anlamı, işgücü piyasasındaki yapılanmanın reel ücretleri uzun dönemde kısa döneme oranla daha az düşüreceğini göstermektedir (Bean,1998).

Neoklasiklere Keynes'in karşı atağı temelde Say Yasası'na olan eleştirileri ile ortaya çıkmıştır. Keynes'e göre, işsizlik, mal ve hizmetlere olan efektif talep yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Sermayenin marjinal verimliliğindeki azalma yatırımların da ani olarak düşmesine neden olmakta ve dolayısıyla işsizliğe yol açmaktadır. Bu dalgalanmanın temel kaynağı, gelecekteki karlılığa ilişkin girişimsel beklentilerdeki belirsizliktir. Yatırımlardaki düşmenin başlangıç etkisi, çarpanın da yan etkisiyle ekonominin spiral şeklinde resesyonlara girmesine neden olmaktadır. Ekonominin tam istihdam düzeyine doğru kısa dönemli bir hareketi yoktur. Ücretler işgücü piyasasında arz ve talebi eşitleyecek şekilde düşmezler. Keynes'in dönemi boyunca neoklasik yaklaşımlar canlı kalmaya devam etmişlerdir. Keynes'ten sonra Milton Friedman'ın düşüncelerinden esinlenen parasalcılar klasik teoriye katkılarda bulunmuşlardır. Friedman'ın temel katkısı, reel ücretin cari fiyatlardan ziyade beklenen fiyatlardan etkilendiği noktasındadır. Yeni klasik iktisatçılar olarak anılan Lucas, Sargent, Muth gibi iktisatçılar ise işgücü piyasasında beklentilerin uyarlanabilir değil rasyonel olduğunu vurgulamışlardır. Doğal işsizlik oranından uzaklaşmaların kısa süreli olduğunu belirtmişlerdir. Rasyonel beklentiler devrimi, ekonomik ajanların geleceğe ilişkin tam bilgiye sahip olamayacaklarını vurgulaması bakımından önemlidir. Orijinal rasyonel beklentiler hipotezi ile ilgili bir problem, işsizliğin rassal bir değişken olmadığı fakat çevrimsel dalgalanmalara konu olduğu ile ilgilidir. Buna bağlı olarak işsizliğin gecikmeli değerlerinin dikkate alınması gerektiği gündeme gelmiştir. Bu gecikmeli değerlerin dikkate alınması teorik olarak bilgi gecikmeleri ile açıklanabilmıştır. Bu bilgi gecikmeleri ekonomik ajanların para stokunu değerinin altında tahmin etmelerine ve dolayısıyla fiyat düzeyini olduğundan daha düşük tahmin etmelerine yol açmaktadır. Bu uyarılma sürecinde birçok iktisadi değişken etkilenmekte, net etki olarak bakıldığında ise fiyat düzeyi denge değerinin altına düşmekte, parasal olarak ise para stokunda artış ve işsizlikte azalış olarak oluşmaktadır.

İşsizlik konusunda parasalcı ve Keynesyen yaklaşımlar iki temel grubu oluştururken, işsizliği açıklamada yapısal değişimi dikkate alan bir üçüncü gruptan söz

edilebilir (Hudson,1982:10). Schumpeterci olarak değerlendirilen bu guruba göre, yapısal işsizlik, işgücü piyasasının gidişatındaki değişimlerden kaynaklanan bu yapısal değişimlere bağlı olarak oluşmaktadır. Bu yönü ile yapısal işsizlik tartışmaları temelde bir neoklasik/parasalcı analizden etkilenmektedirler. Bunlardan her ikisinde de işsizlik ücret katılığında kaynaklanır ve ücretlerin denge düzeylerine düşmesi ile önlenir. Burada işsizlik, zaman içerisindeki teknik değişime bağlı dinamik ekonomilerden kaynaklanan bir olgudur. Yukarıda sözü edilen Keynesyen ve Klasik yaklaşımların temel ayırım noktası, ücretlerin piyasayı temizleme rolü üzerinde odaklanmıştır. İşgücü piyasaları zaman içerisinde otomatik olarak dengeye doğru hareket eder ve işsizliği değiştirir mi ve bu değişim kabul edilebilir bir zaman aralığında gerçekleşir mi? Klasik ve parasalcı bu soruya evet cevabını verirken, Keynesyen görüş bu sorunun ampirik bir soru olduğunu ve gerçek dünyada resesyon zamanlarında hükümet müdahalelerine ihtiyaç olduğunu savunmuştur.

Gençler arasındaki işsizliğin yüksek oranlarda olması iki farklı yaklaşımla açıklanmaktadır. Bunlardan geleneksel yaklaşım, işlerin bulunabilirliğinin az olması ile ilgilidir. Genel olarak yeni açılan işlerin az olması, gençlerin iş bulmasını zorlaştıran bir unsurdur. Yeni yaklaşım ise, istihdamdaki istikrarsızlıkları işsizlik probleminin temeli olarak görmektedir. Bu yönü ile bu yaklaşım işsizliğin önlenmesi için yeni işlerin yaratılması gerektiği görüşüne de karşı çıkmaktadır. Clark (1990) ise çalışmasında geleneksel görüşü destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre, istihdam piyasalarında kısa süreli işsizliğin büyük bir kısmının ihmal edilebilir büyüklükte olduğu ancak, uzun süreli işsiz kalan küçük grupların ise patolojik nedenlerden ziyade uygun iş bulamama nedeni ile işsiz kaldığı sonucuna ulaşmıştır.

3. TÜRKİYE'DE İŞGÜCÜ PİYASASININ YAPISI

Küresel işsizlik son yıllarda yaşanan yüksek ekonomik performansa rağmen artış göstermiştir. Bunun önemli nedenlerinden biri, son 10 yılda işgücü verimliliğinde meydana gelen artışın işgücü arzındaki artıştan fazla olmasıdır. Artan küresel rekabet ve dünya ticaret hacmi ile birlikte teknolojik gelişmeler, maliyetler üzerinde baskı yaratarak küresel işgücü verimliliğini arttırmıştır. Dünyada bir bakıma "istihdamsız büyüme" süreci yaşanmaktadır (Kaynak,2007:68). Son 10 yılda meydana gelen ekonomik büyüme, verimlilik artışı üzerinde önemli olumlu etkiler yaratırken, istihdam genişlemesi üzerinde çok sınırlı bir biçimde etkili olabilmektedir. Dünya ölçeğinde verimlilik, son 10 yılda %26 düzeyinde artarken, istihdam kapsamındaki toplam nüfus sayısındaki artış ancak %16 olarak gerçekleşmiştir (a.g.e:68). İşsizliğin en çok etkilediği kesim, 15-24 yaş arasındaki genç nüfus olmaktadır. Gençler, yetişkinlere göre işgücü piyasasında daha fazla güçle karşılaşmaktadır. Tablo'da da görüldüğü gibi genç işsizlik oranları toplam işsizlik oranlarının yaklaşık 2 katıdır.

Tablo1 : Toplam İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları

Bölgeler	TİO (%) (2006)	GİO (%) (2005)
Gelişmiş ekonomiler ve AB	6,2	13,1
Doğu Asya	3,6	7,8
Güney Asya	5,2	10,0
Güneydoğu Asya ve Pasifik	6,6	15,8
Ortadoğu ve Kuzey Afrika	12,2	25,7
Sahra altı Afrika	9,8	18,1

Türkiye (2006)	9,9	18,2
----------------	-----	------

Kaynak:ILO (2007):Global Employment Trends 2007, <http://www.ilo.org/public/english/bureau/inf/pr/2007/2.htm>, ILO(2006):Global Employment Trends For Youth, erişim tarihi:3.12.2007.<http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/download/get06en.pdf>.

Türkiye'nin Avrupa ülkelerine kıyasla en önemli avantajı sahip olduğu genç nüfustur. Ancak bu genç nüfusa yeterince iş sağlanamadığı için 2006 yılında toplam işsizler içindeki genç işsizliği oranı %36,1 gibi yüksek bir rakama ulaşmıştır. Konunun bir başka önemli yönü ise, niteliksiz işgücü bakımından arz fazlalığı var iken, nitelikli işgücü bakımından arz kıtlığı vardır. Türkiye, en az bir dil bilen, alanında gerçekten donanımlı, enformasyon ve iletişim teknolojileriyle yakından ilişkili ve dünyadaki gelişmeleri günü gününe izleyen iyi yetişmiş kaliteli işgücü bakımından sıkıntılı bir ülkedir. Bu anlamda birçok işyeri, mesleki eğitim veya yüksek donanım gerektiren açık pozisyonlar için, iş tanımlarına uygun yeterli işgücünü bulamamaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye, eğitilmiş ve dolayısıyla nitelikli işgücü sayısında yaşanan artışa rağmen hala birçok ülkenin gerisinde yer almaktadır.

Tablo 2:Seçilmiş Ülkeler ve Türkiye İçin Emek Kalitesi Bakımından Rekabet Göstergeleri

Ülke	Okuma-Yazma Bilmeyenlerin Oranları (2003)	İlkokul Net Kayıt Oranları (2004)	Ortaokul ve Lise Net Kayıt Oranları (2004)	Yüksek Öğretim Brüt Kayıt Oranları (2004)	Yüksek Öğretim Başarısı
Fransa	1,0	99	96	56	37,0
Almanya	1,0	100	100	-	22,0
Hindistan	39,0	90	62,5	12	9,5
İsrail	3,1	98	89	56	42,0
Japonya	1,0	100	100	54	52,2
G.Kore	2,1	100	88	89	47,0
ABD	1,0	92	90	82	39,0
Türkiye	11,7 (61 ülke içinde 56.)	89	79	29	11,0 (57 ülke içinde 51.)

Kaynak: UNDP (2006):Human Development Report 2006, Printed by Hoechstetter Printing Co., Washington, D.C.,IMD (2006):IMD World Competitiveness Yearbook,<http://www.uis.unesco.org/profiles/EN/EDU/countryProfile>(Erişim Tarihi:03.12.2007).

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 2003 yılı verileriyle okuma yazma bilmeyenlerin oranı 11,7'dir. Bu oran ile Türkiye, 61 ülke içinde 56. sıradadır. Türkiye'de yapısal işsizliğe neden olan sebepler içerisinde ağırlıklı olarak geçerli olan istihdam

vergileri ve kayıt dışılık ile eğitim ve genç işsizliği ilişkisinde yaşanan sorunlar ön plana çıkmaktadır.

3.1.İstihdam Vergileri ve Kayıt Dışı İstihdam

İşgücü talebinin iki önemli belirleyicisi olarak işgücü maliyeti ve büyüme oranı ortaya çıkmaktadır. İşgücü talebi, büyüme oranı arttıkça yükselmekte, işgücü maliyeti arttıkça azalmaktadır. Türkiye’de ücretlilerin net gelirleri düşük ancak, istihdamın işletmeye maliyeti oldukça yüksek durumdadır. Aradaki fark, gelir vergisi, sosyal sigorta, emeklilik, işsizlik sigorta primleri gibi devletin yaptığı kesintilerden ve kıdem tazminatı ödemelerinden oluşmaktadır. İstihdam vergilerinin önemli bir yük oluşturduğu gözlenmektedir. İstihdam üzerindeki prim ve vergi yükünün çok yüksek olması, girdi maliyetlerini arttırmakta, kayıtlı iş imkanlarını sınırlamakta, kayıt dışı ekonomiyi büyütmektedir. Türkiye’deki işçi çalıştırmaya ilişkin bu yükler, işletmelerin yeni iş alanlarına yönelmelerine ve varlıklarını devam ettirmelerine engel oluşturmaktadır. İşçi çalıştırmanın maliyetindeki artış, işletmeleri sermaye yoğun yatırımlara teşvik etmektedir. Dolayısıyla işgücü piyasasında vergi, sigorta primine ilişkin düzenlemeler yapılırken istihdam etkilerinin araştırılması önem kazanmaktadır.

Türkiye’de kayıt dışı istihdam, önemli yapısal katılıklardan bir tanesidir. Kayıt dışı istihdamın bilinen etkilerinin yanı sıra parçalanmış bir istihdam yapısı getirmesi gibi etkisi de bulunmaktadır (Kara-Duruel,:385). Bu durum sendikal örgütlenmeyi ve işçilerin pazarlık gücünü zayıflatmaktadır. Bunun yanı sıra kayıt dışı istihdam edilenler için sigorta primi ödenmemesi, sosyal sigorta kuruluşlarının finansmanını olumsuz yönde etkilemektedir.

3.2. Eğitim Genç İşsizliği İlişkisinde Yaşanan Sorunlar

Türkiye’de iş arama tekniklerinin çok yetersiz olduğu görülmektedir. Genellikle tanıdıklar vasıtasıyla ya da kendi başına iş arama yöntemlerinin tercih edildiği görülmektedir. Bu yöntemler etkinsizliğe yol açmaktadır. Konunun bir başka boyutu da uzun süreli işsizliktir. Uzun süreli işsizlerin toplam işsizlere oranı %25 ile AB ortalaması olan %60’ın altında seyretmektedir. Bunun yanı sıra ülkemizde, işgücü piyasasında nitelikli işgücü talebi artarken aynı zamanda işgücü arzı ile işgücü talebi arasında nitelik yönünden bir uyumsuzluk bulunmaktadır. Buna bağlı olarak, çeşitli işler sahiplerini beklerken işsizler vasıflarına uygun işler aramak durumunda kalmaktadırlar. Bu konuda eğitim faktörünün işsizlik süresini uzatan etmenlerden biri olduğu ilginç bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Araştırmalar, gençlerin kabul ettikleri vasıflara uygun iş ararken ilk işlerini bulmakta zorlandıklarını göstermektedir. Bu güçlük, vasıf uyumsuzluğunun vasıflı işgücünde yüksek olduğunu göstermektedir. Eğitimli gençler arasında işsizlik oranı aşırı yükselmekte ve ortalamayı yukarı çekmektedir. 2002 yılı itibarıyla Türkiye’de eğitimli genç işsizliğin (15-24 yaş grubu içinde lise ve daha yüksek eğitimli grubun) %29,4 seviyesinde olduğu görülmektedir (TİSK, 2004:21). Ayrıca meslek lisesi mezunlarının işsiz kalma riski düz lise mezunlarınınki kadar yüksektir. Her iki grubun işsizlik oranları birbirine yakın ve ortalamanın üzerindedir. Oysa meslek lisesi mezunlarına aşırı bir talep olduğu kabul edilmektedir. Meslek liselerinin sayısının yetersiz olduğu sık sık vurgulanmaktadır. Ancak var olan meslek liseleri, piyasanın talep ettiği vasıflarda ve kalitede eğitim verememektedir. Dolayısıyla istihdam-eğitim bağlantısının kurulmasının önemi ortaya çıkmaktadır (Gürsel,2005:20).

Gençler arasındaki işsizlik olgusu, onların iş hayatına katılma veya okula devam etme kararlarıyla yakından ilişkilidir. Örneğin işgücüne katılım oranlarının yüksekliği, gençlerin okulu bitirip erken yaşlarda iş hayatına başlamaya ilişkin yüksek beklentilerini yansıtırken gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları, onları çoğu kez okulda daha uzun süre kalmaya zorlayabilmektedir (Kavak,1997:24). OECD ülkelerindeki genç işsizlik oranlarına bakıldığında, (15-24) yaş işsizlik oranları birbirine yakın görünürken toplam işsizlik içinde görece yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin 1991 yılında İtalya ve İspanya'daki genç kadınların 2/3'ünden fazlası işsiz durumda görünürken, Avustralya, Yeni Zelanda ve İtalya'da bu oranın daha düşük olduğu görülmektedir (Pole,1995:121).

İşsizliği yaşamının çok zor olduğu, işsiz kalma süresi uzadıkça kabullenmenin daha kolaylaştığı ve işsizlerin bu durumu giderek içselleştirdiği görülmektedir. Dolayısıyla, işsizliğe alışmış toplumlarda her şeye karşı ilgisiz bir gençlik oluşmaktadır. Gençlik dönemi, yaşamın sosyal ve ruhsal açıdan en hassas dönemi olarak kabul edildiği için işsizlik gibi bir sorunla başa çıkmak daha da zorlaşmaktadır (Savcı,2007:95). Üniversiteyi kazanmak gençler için yaşamın sonrasını garantiye almak anlamına gelmemektedir. Genç işsizlerin bir bölümü üniversite mezunları arasından çıkmaktadır. İşsiz kalma süresi uzadıkça meslek sahibi olmak ile iş bulamamak arasındaki boşlukta yaşanan çelişkinin yarattığı huzursuzluk artmaktadır. İş bulamamanın nedeni olarak sahip olunan niteliklerin yetersiz olduğunu düşünen gençler yüksek lisans programına yönelmektedir. Bunun yanı sıra, gençlerin eğitim ve yeteneklerine uygun olmayan düşük ücretli ve düşük vasıflı veya kötü çalışma koşullarına sahip işlerde çalışması gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Ayrıca vasıfsız gençlerin çaresizlikle razı oldukları bazı işlerin, ilerideki daha iyi işlere girme olasılığını düşürebilmesi durumunda, gelecekteki olumsuz etkilenebilmektedir. Bu programlara kayıtlı olmakla işsizliği öteleme denilebilecek bir durum ortaya çıkmaktadır.

Gençlerin işsizliğe karşı geliştirdiği tutumlardan biri de eski sosyal çevreden uzaklaşmak olmaktadır. Bu çevreler genellikle eski okul ve iş arkadaşlarıdır. İşe girmiş okul arkadaşları ile işten çıkarılmamış eski arkadaşlardan uzaklaşıldığı gözlenmektedir. Bunun yerine aynı sorunu paylaşan arkadaşlar ile bu arkadaşların bulunduğu mekanlar tercih edilmektedir. Bir başka başa çıkma stratejisi ise, kaybedilen kimlik yerine yeni kimlik arayışları, çeşitli grup ve cemaatlere katılma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum aileden uzaklaşma ve aile içi iletişim sorunlarına yol açabilmektedir (a.g.e:97). Bir iş yapma ve başarıma duygusunun önüne geçen bu faaliyetlerin gençlere ve topluma zarar vermesi mümkündür. Yansımaların bir kısmı da gençlerin suç ekonomisinin işçilerine dönüşebilmeleri olasılığıdır. Gençler, bu yansımanın bir sonucu olarak, yüksek risk almayı gerektiren ancak yüksek gelir temin eden bu tür işlere yönelebilmektedirler. Bütün dünyada ekonomik amaçlı suçların artışı bu konuda dikkat çekici bir gerçektir.

Eğitim sistemleri, gençleri iş hayatına hazırlayarak işsizliği azaltmaktadır. Sonuç olarak, gençlerin eğitim sistemi içinde kalarak, rekabetçi bir dünyada yaşamak zorunda olduklarını unutmadan, aktif bireylere dönüşme çabası içinde olmalarının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

4. EKONOMETRİK YAKLAŞIM

Modelde 3 farklı zaman serisi veri seti kullanılmıştır. Değişkenler 1988-2008 dönemine ait yıllık bazda genç işsizlik oranları, yüksek öğretimde okullaşma oranları, orta öğretimde okullaşma oranları ve büyüme oranlarıdır. Öncelikle serilerin durağanlığı incelenmiştir. Bunlardan durağan olmadığı anlaşılan logaritmik genç işsizlik oranları serisi (gio) ikinci farkı alındıktan sonra %5 düzeyinde Mc Kinnon testine göre durağan çıkmıştır. Daha sonra genç işsizlik oranları ile bağımsız değişkenler regresyona tabi tutulmuştur. Regresyon sonuçları aşağıdaki tabloda görülmektedir. Buna göre büyüme ve genç işsizlik oranları ilişkisi anlamsız çıkmıştır. Bu da büyümenin genç işsizliğini tek başına tanımlayamayacağını göstermektedir.

Tablo 3: Genç İşsizlik Oranları Büyüme ve Yüksek Öğretim İlişkisi

Dependent Variable: DLNGIO

Method: Least Squares

Date 01/02/08 Time: 10:14

Sample (adjusted): 1989 2007

Included observations: 19 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-0.193553	0.229361	-0.843877	0.4112
LNBUYUME	-0.048848	0.035495	-1.376209	0.1877
LNBUKSEK	0.092784	0.080688	1.149919	0.2671
R-squared	0.127207	Mean dependent var		0.005854
Adjusted R-squared	0.018108	S.D. dependent var		0.113125
S.E. of regression	0.112096	Akaike info criterion		-1.394979
Sum squared resid	0.201049	Schwarz criterion		-1.245857
Log likelihood	16.25230	F-statistic		1.165973
Durbin-Watson stat	2.261610	Prob(F-statistic)		0.336737

Daha sonra yüksek öğretim oranları ilişkisi genç işsizlik oranları ile regresyona tabi tutulmuştur. Regresyon sonuçları t değerleri itibariyle anlamsız çıkmıştır. Sonuç bu yönü ile Türkiye’de genç işsizlik olarak nitelendirilen grubun yüksek öğretim eğitimi alanlar arasından çıkmadığını göstermektedir.

Tablo 4: Genç İşsizlik ile Yüksek Öğretim İlişkisi

Dependent Variable: DLNGIO

Method: Least Squares

Date: 12/12/07 Time: 11:45

Sample (adjusted): 1989 2007

Included observations: 19 after adjustments

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
----------	-------------	------------	-------------	-------

C	-0.143012	0.232279	-0.615691	0.5463
LNYUKSEK	0.049093	0.076105	0.645068	0.5275
R-squared	0.023892	Mean dependent var		0.005854
Adjusted R-squared	-0.033526	S.D. dependent var		0.113125
S.E. of regression	0.115006	Akaike info criterion		-1.388368
Sum squared resid	0.224848	Schwarz criterion		-1.288954
Log likelihood	15.18950	F-statistic		0.416113
Durbin-Watson stat	2.406274	Prob(F-statistic)		0.527494

Tablo 5'te ise büyüme ve yüksek öğretim ilişkisi görülmektedir. Regresyon sonuçları açısından en anlamlı sonuçlar ekonomik büyüme ve yüksek öğretim ilişkisi arasında çıkmıştır. Buna göre yüksek öğretimde 1 birimlik artış, büyümeyi %1,03 gibi bir oranda arttırmaktadır. Bu da genç işsizliği, büyüme ve eğitim üçgeninde eğitim değişkeninin önemini ortaya koymaktadır.

Tablo 5: Büyüme İle Yüksek Öğretim İlişkisi

Dependent Variable: LNBUYUME

Method: Least Squares

Date: 12/12/07 Time: 11:30

Sample: 1988 2007

Included observations: 20

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C	-1.483826	1.320818	-1.123414	0.2760
LNYUKSEK	1.035847	0.438066	2.364590	0.0295
R-squared	0.237006	Mean dependent var		1.613961
Adjusted R-squared	0.194618	S.D. dependent var		0.837846
S.E. of regression	0.751909	Akaike info criterion		2.362237
Sum squared resid	10.17661	Schwarz criterion		2.461810
Log likelihood	-21.62237	F-statistic		5.591287
Durbin-Watson stat	2.540386	Prob(F-statistic)		0.029489

Sonuç

Değişkenlerin durağan olup olmadığını tesbit etmek amacıyla ADF testinden yararlanılmış; iktisadi büyümenin yanı sıra orta okullaşma oranı ve yüksek öğretimde

okullaşma oranı serilerinin birinci dereceden durağan oldukları I(1) oldukları görülmüş, yalnız genç işsizlik oranı serisinin 2. farkı alındıktan sonra durağan olduğu I(2) gözlenmiştir.

Aynı dereceden durağan hale gelen seriler arasında sıradan en küçük kareler yöntemi (OLS) ile tahmin yapılmıştır. Sonuçlar, genç işsizliği ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki anlamsız çıkarken, yüksek öğretim okullaşma oranı ile ekonomik büyüme ilişkisi anlamlı çıkmıştır. Regresyon sonuçları Türkiye’de genç işsizliği ile yüksek öğretim mezunu olan grubun birbirinden ayrı olduğunu göstermesi bakımından anlamlıdır. Bu da genç işsizlerin daha çok eğitimsizler arasından çıktığı sonucunu desteklemektedir. Eğitim ve büyüme ilişkisinin pozitif ve anlamlı çıkması ise eğitimdeki artışın iktisadi büyümeyi destekler ve dolayısıyla işsizliği de baskılar nitelikte olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

Bean,C,(1998); "The Interaction Of Aggregate Demand Policies And Labor Market Reform", **Swedish Economic Policy Review** 5.

BLUESTONE, Barry; (2003); " Job Unfair, This isn't a jobless recovery-it's a jobless recovery", **The American Prospect Online**, July 16.

Clark,Kim B., (1990); "The Dynamics Of Youth Unemployment", Understanding Unemployment by Lawrence H. Summers,MIT Pres, Cambridge, Massachusetts, London,England,ss:49-85.

DÖPKE, Jörg, (2001);"The Employment Intensity Of Growth In Europe" Kiel Institute Of World Economics, **Kiel Working Paper**, No:1021, January 2001.

DURUEL,Mehmet; KARA,Mehmet, "Türkiye’de Ekonomik Büyümenin İstihdam Yaratamama Sorunu", SS:368-396.

GÜRSEL, Seyfettin, (2005); "İşsizliği Yenmek İçin (3)" Vatan Gazetesi, 02.01.2005

HUDSON, John, (1982); "Unemployment After Keynes Towards A New General Theory", S.T.Martin's Pres, Newyork,ss:1-39.

HOLMLUND, Bertil; CALMFORS, Lars, (2000); "Unemployment and Economic Growth: A Partial Survey", **Swedish Economic Policy Review**, SS.107-153.

KIZILGÖL,Özlem,(2006); "Türkiye’de Büyüme Oranı İle İşsizlik İlişkisi", **Akademik Fener**,SAYI:6,SS:54-70.

KAVAK,Yüksel,(1997); "Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri",**Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, SAYI:13, SS.21-26.

KAYNAK,Muhteşem,(2007); "Türkiye'de Emek Kalitesi", **TİSK Akademi**, Ankara.

SAVCI, İlkay, (2007); "Genç İşsizliği:Eğitim ve İstihdamda Sorunlar, Çözüm Arayışları",**TİSK AKADEMİ- Özel Sayı-I**, Genç İşsizliği Sempozyumu,ss.87-109.

TİSK (2004); "İstihdamın Arttırılması ve İşgücü Piyasası Çalışma Grubu Raporu", İşveren Dergisi Eki, Mayıs 2004.

UYANIK, Yücel; BEDİR,Eyüp,(2006); "ROSETTA Planı'nın Analizi ve Türkiye'nin Sosyo-Ekonomik Şartlarında Uygulanabilirliği", Ankara,ss.1-69.

YILMAZ,G.Özlem, (2005); "Türkiye Ekonomisinde Büyüme İle İşsizlik Oranları Arasındaki Nedensellik İlişkisi" **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi**,2,63-76.